

Z Á V A D A P Á L
WANDERER

Harmadik, átdolgozott kiadás

(Első kiadás: Závada Pál – Szüts Miklós: *Úton a budaörsi ótemetőbe*.

Írta: Závada Pál, fényképezte: Szüts Miklós;

második kiadás: ugyanaz *Wanderer* címmel.

Mindkettő: Budaörs, Budaörs Város Önkormányzata, 2006)

A fényképek forrását a képjegyzékben tüntetjük fel,

a fényképeket Szüts Miklós, a budaörsi Jakob Bleyer Heimatmuseum

és a Fortepan engedélyével közöljük

*Über allen Gipfeln
Ist Ruh,
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde
Warte nur, balde
Ruhest du auch!*

Johann Wolfgang Goethe:
Wanderers Nachtlied

*Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
Lendül:
Sohajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...*

Johann Wolfgang Goethe:
Vándor éji dala
Tóth Árpád fordítása

Utasnak, szinte szüntelenül úton lévő vándornak lenni, sokan azt mondják, tágra néző, mélyet lélegző, merészen kíváncsi, szabad életvitelt jelent, azaz a boldog életet magát jelöli – föltéve, hogy e vándorlást senki, semmi nem gátolja, de nem is kényszeríti. Mások – s mindjárt megjegyezzük: jóval többen – a boldogságot inkább a vándorutakat követő letelepedéstől remélnék. Mert hogy a kereső bolyongást, úgymond, mikor az ember újra csak újat óhajt látni, és ismeretlent vágyik nap mint nap tapasztalni, a nyughatatlan, ifjú lélekhez vélik jobbára illőnek, míg ellenben az érett felnőttkor örvendetes beteljesedésének titkát inkább az olykori utazásokkal színesített helyben maradásban látják.

Wanderer maga soha nem fejtett ki véleményt, sem illyemiről, sem másról – szokásához híven hunyorítva intett csak türelemre, fejcsóválva elmosolyodott, megköszöri torkát, aztán mégse mondott semmit.

Ha éppen mifelénk vetődött, szívesen elidőztünk, nézelődöttünk, borozgattunk vele, de kérdezni nemigen kérdeztük semmiről. Ezért ugyan minek is firtattuk volna, szüntelen útra kész és úton lévő létére mit szól hozzá, hogy mi meg letelepedtünk, mégpedig épp ezen a helyen. Hogy hát gondoltunk egyet, és fölkerelkedtünk apáink földjéről – melyet ő egészen jól ismer, hisz sokat járt Némethonban is. Nem kérdeztük, mi a véleménye, jól tettük-e, hogy nekivágtunk az ismeretlennek szekérkaravánjainkkal a Buda környéki hegyek felé, hogy ide behurcolkodjunk, és itt gyökeret verjünk. Nem részleteztük mi ezt a dolgot – nem mintha Wanderer nem örvendezett volna szívesen bárki olyannak az öröme

felett, aki megveti a lábát, honfoglalásba s -alapításba vágja fejszójét, és bizakodva tekint a jövőbe.

Csak éppen látott már karón varjút – gyökérverés után földönfutást és fogaknak csikorgatását.

Mire legközelebb vetődött erre, kiterbélyesedett az a tölgyfa, melynek árnyékában addig is a legszívesebben ütött tanyát. A már-már földig hajló ágak alá szerette teríteni köpenyét, ide húzódott be a tűző nap elől, ide hozta elkölteni azt a falás kenyeret, darab húst,

marék gyümölcsöt, diót vagy egyebet, amivel itt-ott megkínálták, s nyaranként itt is éjszakázott.

Jobbára mélyen és jóízűen aludt, s ezt ő maga részint annak tudta be, hogy nincs oka se félni, se tépelődni vagy gyötörödni, részint pedig annak – bár erről soha be nem számolt volna –, hogy álmát rendszerint az emlékezet és a képzelet szépen festett, ámbár igencsak tűnékeny pillangói, tündérei vagy más effélék édesítik. De mi tudtuk, amit tudunk, hogy édesítik azt heves leánycsókok és csitító asszonyi simogatások is, ha Wanderer tagjai elfáradtak az egész napos vándorlásban, egész estés ölelésben.

Olykor az éj közepén mégis föl pattant a szeme, ilyenkor elbabrált a derekára fonódó, mély álomba zuhant nő fürtjeivel, s míg tekintete a lombok felett, a csillagok közt járt, arra gondolt, mai kedvese legközelebb vajon kit fog ölelni ezen a rejtkehelyen. Avagy kicsodát ölel majd ő maga e tölgyfa alatt, vagy ennek magja hajtásából kiterébélyesedő fia fája alatt, mikor ez a lány már réges-régen sírban fog feküdni, meglehet, épp ezen a helyen, amely igencsak alkalmasnak tetszik temetőnek – ha mi ilyesminek akarnánk majd helyet keresni, azaz sírkert céljára parcelláznánk –, de nem akarunk efféle tanácsokkal sem tolakodni.

Ki vagy te voltaképp?, riadt fel önnön tanácstalanságára hajnaltájt a kedvese. Mert mifelénk senki se tudja, ezért csak Wandererként emlegetnek.

Ez így jó, ha így mondják, akkor ez a nevem. Másutt meg úgy hívnak: Passager, Putnik, Vagabondo vagy Vándor, és ez mindegy.

Később meg azt is hallottuk, hogy járt ő errefelé már a Zichy grófnő idejében is.

Hogy tán épp akkor is ott időzött ama zsámbéki kastélykertben, amikor Bercsényi Zsuzsanna azt fontolgatta, ezt a szerencsétlen sorsú örsi-csíki birtokot, melyet beh' sokszor zálogosítottak már el – legutóbb épp az ő néhai férje, Zichy Péter –, s amely első Lipót császár óta mégiscsak a Zichyek sajátjának számít, ne váltsa-e vajon vissza. Feltéve persze, hogy Zenegg budai kamarai felügyelő nem szab túl nagy árat érte.

Wanderernek eszébe sem jutott, hogy Zsuzsanna grófnőt bárminemű tanáccsal traktálja, csupán azt tudakolta meg eltűnődve, hogy hát ugyan mihez kezdene a nagyságos grófnő avval a sziklaköves, rissz-rossz talajú, elnéptelenedett vidékkel.

Válaszul Zichyné további találgatással tetézte csak bizonytalanságát, miszerint hallani, azt mondja, innenonnan földbirtokosokról, kik újabban Némethonból verbuválnak telepeseket, s hogy tán nem is járnak velük rosszul. Hogy Wanderer szerint vajon ide is eljönnének-e ilyesfajta szorgos népek.

Tessen a nagyságos asszonynek tán valamivel kecsgetetni őket, mondta ő erre, de csak úgy találomra, maga sem igen tudván, mire gondolhatna.

Úgy véli-e, tanácsos volna elengedni esetleg egy-két évi kilencedet?

Vagy háromévi tizedet, bólogatott Wanderer buzgón, s magában megfogadta, most már csakugyan meg fogja tanulni a járandóságok és terhek rendjét, hogy kicsoda kinek,

mikor, mennyit s miféle nemben tartozik leróni. Hiszen ha őt magát nem is illeti mindez – merthogy nem vet és nem arat, s csak mint a mezők lilioma él –, mégiscsak ember-szabta rend szerinti törvények, vagyis hát emberek közt jár-
kel ő maga is.

Az ekként fölmerült ideát számos további ötlet és témér-
dek gondolat követte, mígnem a tettek következtek soron,
hogy végre ama zsámbéki birtokközpontban 1721-ben a
szerződés a letelepülő német gazdákkal megköttesék.

Kendtek aztán igencsak tudnak alkudni!, villan-
totta föl Bercsényi Zsuzsanna grófnő a szemét, s
mintha némi elismerő mosoly is bujkált volna szá-
ja szegletében, amint a lúdtollat belökte a kalamárisba, hogy
kézjegyével láttamozza kontraktusunkat.

Ám mielőtt odarotta volna nevét az árkus aljára, mégis-
csak végighordozta tekintetét követeinken. Dientzl piron-
kodva lesett Singerre, Senn és Freu pedig nem mertek ösz-

szenézni, nehogy elvigyorogják magukat, egyedül Kessler gazda bámult csak maga elé egykedvűen, mintha mi se történt volna. Mintha őket nem is a minél csinosabb egyezés végett küldték volna oda, s mintha nem épp az ímént jártak volna sikerrel – sarokba szorítván Zichyné önagyságát innen is, onnan is előhúzott, újra és újra másként, de mind-egyre csak ugyanazt hajtogató kívánságaikkal.

Nem szóltak az atyafiak erre a grófnői bókra semmit, ők maguk a dolgot amúgy sem alkudozási tehetségüknek, mint inkább kitartásuknak tudták be. Azt pediglen mégse kotyoghatták ki, hogy idefelé jövet – pihenőtáborútva az erdőszélen – azzal a vándorral akadtak össze, aki Wandereként mutatkozott be, s meglepően beavatottnak és bizakodónak látszott a mi egyezésünk dolgában. Összekeverte ugyan az úrbéri pátenst a gyalogos robottal, de amondó volt, ne féljünk megmondani, mit akarunk, és csak merjünk bátran kérni, meglátjuk, Zichyné Zsuzsanna grófnő jólelkű kegyúrnőnk lesz. Hát így alkudta ki az ötösfogat – és most szuszogva mind az öt nekilátott volna épp, hogy alá is írja – a háromévi járandóságiteher-elengedést, az ötévi kilencedmentességet, ráadásul pedig jobbágytelkenként a hozzájuk való kertet és legelőt.

Hanem akkor egyet én is kikötnék ám, szólalt meg ekkor váratlanul ismét Bercsényi Zsuzsanna, mire Dientzl, ki már a toll felé nyúlt éppen, rajtakapottan rezzent össze. Mégpedig hogy éntőlem az elvándorlás bizony igen meg lesz nehezítve, a továbbszökődés pedig egyenesen tilalom alá fog esni.

Hogy akkor ezt ők, az öt gazdák a huszonötök nevében tekintsék-e röghöz kötésnek.

Nem én kötöm kendteket birtokom rögéhez, mondotta állítólag Zichyné Zsuzsanna grófnő a mi deputátusainknak – legalábbis Wanderer, az utas, ki akkor is odabent időzött épp a szobalánynál, így híresztelte aztán –, hanem kendtek tartoznak megkötni a röögöt az én birtokomon.

De Singerék erre zavartan néztek össze, mert a talányos szójátékokat nem szenvedhették.

Ez csak azt jelenti, magyarázta nekik őnagysága, hogy kéretik a sziklás talajon a termékeny földet megkötni, szél ne hordja, eső ne mossa, verstehen Sie?, hanem teremjen gazdagon.

Na ja, ja, hát gazdagon termő földet csinálunk, bólogatnak erre mind az öten buzgón – hiszen hát mi mást csinálnának, mint amihez értenek? A fölvirágoztatáshoz értenek – meg amivel ezt amúgy is kezdeni kell, a termőföldhöz. Melyet ezen a sziklahegyes vidéken, ha nagyobb esők után lezúdul, már előre látni, alighanem a laposok-völgyecskék kövébe vájt kútmélyedésekben kell majd fölfogniuk, és hátiputtonyokban lesz muszáj azt a földet fölcepelniük, oda-fönt visszatöltögetniük s gyökerecskét erisztő növénykéikkel megkötniök.

Elégedetten vették hát kézbe a pennát, hogy a kontraktust alakanyarítsák – s miután Zichy grófné őnagysága is odaróta nevét kecsesen hosszúkás betűkkel, ők máris elkezdtek süveget emelgetni és búcsút venni, hogy mihamarabb nekifoghassanak termőre fordítani ezt a Huszonnégýökrös-hegytől, a Kecse-, Ló-, Csík- és Farkas-hegytől a Törökugratón, az Odvas-, Szállás- és Kő-hegyen át a Frank-, Kakukk- és Tűzkő-hegyig elnyúló vidéket.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2020-ban
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Dávid Anna
Kézirat-előkészítő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9110
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 2624 3